

*Levél a túlvilágra, Sütő Andrásnak**

kedves András, véletlen, nem véletlen, tán az égiek rendezték így, hogy épp annak az atyai barátodnak a könyve akadjon a kezem ügyébe, aki téged éveknél előtte, immár három évtizede a jelenkori magyar irodalom „egyik legnagyobb vigaszá”-nak mondott – Illyés Gyuláé. Esszéregényét, a *Kháron ladikját* forgatva hirtelen arra a meglepő kijelentésére bukkantam rá, hogy „milyen keveset tudunk a túlvilágról”, adatszerűen „pontosat és határozottat” semmit sem. Nem csodálkozom hát, ha a Neked szánt levelem visszajön, hogy a „címezett ismeretlen”, hiszen ki tudja, mely régióban tartózkodol, a görög alvilág pedig – figyelmeztet, akit Te búcsúztattál a földi világtól, Illyés – nem azonos sem a gyehennával, sem azzal a keresztény képzelet alakítgatta birodalommal, amely Dante látomása szerint háromszatú. Tréfálkoznék, ha mások is értenék körülötted, hogy a három T helyett a három P alapján lehet tájékozódni benne – de hogy éppen a purgatórium tisztító útján jársz-e, vagy a Hádészből, a Léthén túli tájnak arról a részéről szemlélsz bennünket, ahová az Elüzionból, az aszfodéloszmezőkről azért át-át süt a fény, ki tudhatja. Mindenesetre nem innen, közelről figyelsz – nem innen, ahogy éppen öt esztendeje, s épp itt, szülőfalud templomában, kilátástalan helyzetekben, a halál közelségét érezve, kilátásba helyezted. Utoljára találkoztál drága falusfeleiddel, a rokonokkal és testvérekkel, néven nevezted mindent, akihez kisgyerekkorod óta a hála érzete kapcsol, s hogy ne bánts meg senki idegent, a családod példájával érzékeltetted a falu magyar közösségének „zuhanásait”. És méltattad a helyet is, az Isten házát, ahol először szólaltál meg közösség és közönség előtt, és ahol – ezt egy másik alkalomkor elevenítetted fel – az írói-újságírói pályád is kezdődött. Ama nevezetes (irka)lapindítási kísérlet volt ez, amikor a templom környéke fainak, bokrainak tövises ághegyeire tűzött kitépett füzetlapokon a verseid, a „fél lábú hexametereket” röpcédulának vélte a hatalom, s a segédjegyző éppen veled, a szerzőjünkkel fordított a románra, hogy megállapíthassa végül: „Hát ez nagyon szépek, nincsen benne politika. Csak aztat publikálják, hogy valaki megbolondult.”

Hogy miért emlegetem föl, kedves András, e szent helyet? Egy olyan írás indított erre, amelyik kedves folyóiratodnak, a *Hitel*nek az emlékedre szánt számában, februárban jelent meg, s amelyik a maga tárgyilagosságában is talán a legmegrázóbb volt az összes közül: Vetési László *Hazahívó nehéz álmok* című veretes esszéje. Nem a szülőföld, amelyiknek, mint írtad annyiszor mindannyian „sírhandjelöltjei vagyunk”, fia feletti „földillatú ítélete” foglalkoztatott, nem is az „egyház

* Elhangzott 2007. június 17-én, a Sütő András 80. születésnapján rendezett emlékünnepeken, Pusztakamaráson.

belügye”, a „lázító hangulatkeltés”, ahogy a Vártemplomi temetésedet fogadták – más ragadott meg, két dolog, amiről tudtommal soha, semmikor sem esett szó. Hogy a legvadabb „központi bizottságos” éveidben is rendszeres egyházfenntartó voltál itthon, adományokat, nem kis összegeket juttatva az egyháznak, a lelkészeknek, akikkel gyakran átballagtatok ide, kettesben, elcsendesedni „egy-egy Igével bibliás-zsoltárosan”. Hogy a *Könyvek könyvét* mennyire mélyen ismerted, megannyi műved, főleg a drámák sora tanúsítja. Ezért is ragadott meg jobban, szinte cselekvésre késztető erővel a másik dolog: az, amit magad is sokáig pártfogoltál, hogy itt, a templom körüli magaslaton, két fenyőfa árnyékában legyen a sírhelyed. S ha lehozták volna ide a halotti nyugalomban annyiszor megbolygatott Kemény Zsigmond csontjait, akkor valóban olyan Pantheon alakulhatott volna ki, amelyik nemcsak a földben nyugvóknak adott volna méltóságot, hanem a maga örökségét ápoló, arról gondoskodó utókornak is. Hogy nem így lett, ez nem a Tè felelősséged, András, ne gyötrődj ezen, bármelyik úton jársz is ott a túlvilágon. Kedves íród, példaképed, Németh László két Bolyaija mellett jó helyen vagy, a „legszebb társaságban”. De azért, ha lehet, ne elégedj meg azzal, hogy Pusztakamarás, hál’ Istennek, a földi távollétedben is „kiemelt kegyeleti értékű település” lett. Hiszen mennyire közös ügy lenne, hogy valóra váljon a terv, a mezőszéki magyarság jövőjéről felelősen gondolkodó egyháziak s világiak terve: legyen zarándokhelyé ez a vidék, amelyik Kemény Jánost, Barcsay Jenőt, Wass Albertet és téged adott a nemzetnek. Emlék- és turistaházakkal bizonyosan lehetne úgy szolgálni e „négy-szögű kistájat”, hogy Tamási szülőfaluja, Farkaslaka környékéhez hasonlóan vonzza magához a magyar kultúra zarándokait. Épkézláb gondolat, ugye, András, és ha itt a földön netán hozzá is teted volna, furfangos kételkedően, hogy épp csak láb kell hozzá, utánajárni, s kéz, megcsinálni – akkor is arra kérnélek, hogy ott, ahol vagy, módod és lehetőséged szerint, járj közbe az égienknél, segítsenek beteljesíteni azok álmait, akik e szórványmagyarságba még erőt igyekeznek önteni. Akik számára a legszörnyűbb „a megváltoztathatatlanság tehetetlen szemlélése”, a szemük láttára végbemenő fogyás, leépülés.

Ne lepődj meg, kedves András, ha azzal zárom e túlvilágra küldött levelem is, amivel annyiszor találkozhattál itt e földön is: Kérlek, segíts a tieden! Isten veled! ✎